

data vaid plaadilt. Kahte DVD-plaati võrrelda ei tasu, selleks on tase liiga erinev, kuid oma leiab igaüks ja plaadiriivile mahuvad mõlemad.

Erkki-Sven Tüüri ooper “Wallenberg” on vaieldamatult üks parimaid viimaste aastate muusikalavastusi. Ehkki Dortmundis etendus ta juba seitse aastat tagasi, jõudis ta mullu ka Estonia lavale ja tänavu DVD-le. Piltplaadistatud ooperi puhul on kasutatud DVD formaadi poolt pakutavaid võimalusi. On võimalik valida mitmes keeles subtiitrid, mis paigutuvad mugavalt allserva, tuletades meelde, kui ebamugav on neid lugeda Estonia teatrisaalis. Lisatud on ka eesti- ja ingliskeelne buklett lühikese sisu kokkuvõttega ning tegijate lühikeste elulugudega. Peale selle võib aga plaadilt leida küsimärke tekitava umbes kümneminutilise lõigu etenduse proovist ja esi- etendusele saabuvatest vippidest (*backstage*). Milleks seda vaja oli ja miks ei leia lisana hoopis väärtuslikumaid lühisutlusi helilooja, kunstniku, lavastaja või režissööriga, teavad DVD üllitajad ERP (Estonian Record Productions), Rahvuskooper Estonia ja ERR (Eesti Rahvusringhääling).

Moskva režiigrupp koostöös ETV kaamerameestega on lavastaja Dmitri Bertmani juhendamisel leidnud sobivalt mõõduka viisi etenduse jäädvustamiseks – kaamera järgib libretot, peamiselt on fookuses oma partiid esitav laulja, koor on üldplaanis. Samas võimaldab kaamera keskendada tähelepanu üksikasjadele, andes sellega ooperist hoopis intiimsema pildi, kui seda näeb kaugelt saalist. Mõjule pääseb niinimetatud piiratud vaatevälja maagia – vaataja näeb seda, mis kaadrist paistab, samas ei saa operaator lavastu-

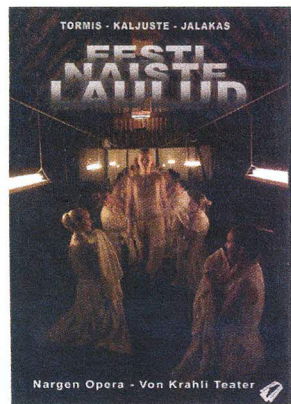
se filmimisel lähtuda kunstilise filmi loogikast, esmane on siiski laval toimuv. “Wallenbergi” juures pole režissöör libastunud – etenduse dünaamika ja draamaatika on jälgitav ja mõistetav ning kaamera ja lavastuse võimalusi on hästi ära kasutatud. Kui mõnel korral oleks soovinud veidi suuremat julgust kaameratöös, siis kokku võttes on see tagasihoidlikkus ja mõõdutunne modernse ooperi ülevõtmisel siiski meeldiv. Kaamera ei kehtesta end ja režissöör ei taha olla üle lavastajast.

Loomulikult ei saa filmile või videole talletatud kontsert

või etendus anda edasi koha võlu, nagu on Nargen Opera küünil Naissaarel, rääkimata sõidust saarele ja tagasi, mis toimib omalaadse sisse- ja väljajuhatusena etendustele. DVD-le salvestatud “Eesti naiste laulud” pole seega juba eos see etendus, mida näeb silm ja kogeb kõrv sel mersaarel. Kahjuks jääb ka DVD teostus kahvatuks. Režissööril ja operaatoritel on täita keeruline ülesanne, sest “Eesti naiste laulude” piklik *catwalk*’ilik lava ja heinaküüni peaaegu olematu valgus seavad kaameratööle väga kitsad raamid. Seda enam tuleks hea

Erkki-Sven Tüür. Wallenberg.

ERP 1808

Veljo Tormis. Eesti naiste laulud.

Nargen Opera. Von Krahli Teater

DVD-plaatidele on jõudnud kaks viimaste aastate muusikalist tippavastust, Kaljuste-Jalaka-Tormise “Eesti naiste laulud” ja Erkki-Sven Tüüri “Wallenberg”. Kui “Wallenbergi” võib veel Estonia teatris üle vaadata, siis “Eesti naiste laulude” asemele on tulnud juba “Eesti meeste laulud” ja naiste laule saab kuulata-va-

DVD saamiseks panustada korralikule tehnikale ja läbi mõeldud kaameratööle. Siin on aga mindud kergema vastupanu teed ja tulemus on pigem mobiilisalvestusest mõnevõrra etem mälestusdokument kui levitamist või kinkimist väärt DVD. Videokaamera jälgib laval toimuvat põrandal istuva vaataja positsioonilt, keda ei häiri ka see, kui valgusti laulja pead või keha varjutab. Kaamera ei tea päris täpselt, mida üles võtta, ehkki kõik liikumised on kinni püütud. Võtted on pigem pikad ja kaamera seisev, justkui rõhutades lavastuse traagilist ja

isegi morbiidset alatooni.

Visuaalse talletuse puudused ei kaalu siiski üles kogu lavastuse jõudu ning regilaulu ja naise saatuse traagika jõuab vaatajani ka siis, kui Naissaarel käimata ning lavastus oma silmaga, *live*’is nägemata. “Eesti naiste laulud” sobiks väga hästi ka tavalisele CD-plaadile, mis jätab kuulajale võimaluse kasutada liikuvate piltide esile manamiseks oma kujutlusvõimet.

TÕNU KARJATSE
filmi- ja muusikakriitik

MUUSIKA OKT. O.